

ధర్మము

విచారణ

నీతి రత్నాకరము-2

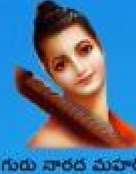

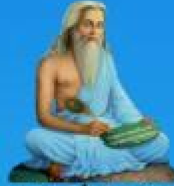
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

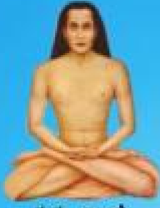

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

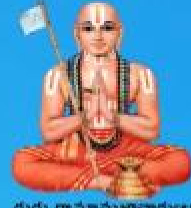
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

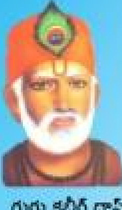

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

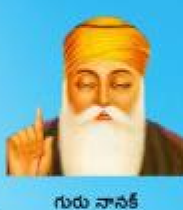

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

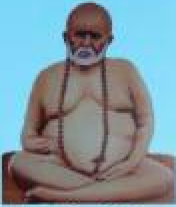

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలుపైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలుపైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050019200

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్ధం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

నీతివాక్యరత్నాకరము.

రెండవభాగము.

విషయసూచిక.

నీతివాక్యరత్నాకరము.

రెండవభాగము.

సాధారణనీతివాక్యములు.

1. నీ తప్పితములను సరిగా నాలోచించుకొందువేని నీ చెడ్డ స్వభావమును దుర్గుణములును దెలిసికొని, పాపభీతి యును వినయమును నీవు పొందవచ్చును.
2. పంచేంద్రియము లాత్మకు ద్వారములవలె నున్నవి; వాని ని జాగ్రతపెట్టనిచో దురాలోచనలును దురాశలును లోనికిఁ జొచ్చును. మంచివస్తువులుగల యిల్లు కావలిలేక తెఱచియుంచితిమేని దానిలోఁ బెక్కుదొంగతనములు జరుగునుగదా.
3. పరిశుద్ధత, శాంతము, వినయము, ఓర్పు, విధేయత, భక్తి, మర్యాద, వీని నభ్యసింపవలెను.
4. వివేకము, నీతి, మనోదార్ఢ్యము, మితభోజనము, అణఁకువ, ఓర్పు, ఇంద్రియనిగ్రహము, ఔదార్యము, మైత్రి, ఇవి సన్మార్గములు.
5. తగనిచూపు చూడక, చెడుమాటలు వినక, దుర్భాష లాడక, చెడుపని సేయక, నీ కన్ను, చెవి, నోరు, మొదలగు నైదింద్రియముల నణఁచవలెను
6. నీ పొరుగువానిపైని కోపింపఁ గూడదు. వానితో జగడ మాడఁగూడదు. వానికిఁ గలుగు మేలునుగుఱించి దుఃఖింప

వలదు. వానికి సంభవించు కీడునుగుఱించి సంతోషింపవలదు. నిర్హేతుకముగా వానిపై ననుమానపడవలదు. వానిఁగూర్చి యగౌరవముగా సంభాషింపవలదు. వానిపైని కొండెములు చెప్పవలదు.

7. చెడుతలంపులను, ఆశలను, నీమనస్సునఁ జొరవ్వనీకుము. చెడుమాట లాడఁగూడదు, వినఁగూడదు. చెడుపాటలను బాడఁగూడదు; వినఁగూడదు. చెడుపుస్తకములు చదువఁగూడదు. చెడుచూపులు చూడఁగూడదు.

8. పరుల సొమ్మున కాశపడి దాని నన్యాయముగ సంపాదించుటకుఁ బ్రయత్నింపకుము. దొంగతనముఁ జేయువారికి సహాయము చేయకుము. దొంగవస్తువులను గొనకుము. వానిని నీయొద్ద దాఁచకుము. అధర్మవృద్ధిని బుచ్చుకొనకుము. తగిన ప్రయత్నముఁ జేసి యప్పులవారి ఋణము దీర్చుము. ఇతరుల వస్తువులు నీకు దొరికినప్పు డావస్తువు లెవరివో వారిని గనుగొని యిచ్చివేయుము. నీవు చేయు నొడంబడికలను దప్పకుము. అబద్ధపుసాక్ష్యమును బలుకకుము.

9. తన్నుమాని పరులను రక్షించుట నీతి గాదు. తాను మాలిన ధర్మము, మొదలుచెడ్డ బేరము, లేదు. తాను బ్రతికి సమస్తపురుషార్థములు సంపాదించుకొనవలెను.

10. శత్రువైనను గృహమునకు వచ్చినవానిని సన్మానింపవలెను. ధనములేనియెడల మంచిమాటలతోనైనను సత్కరింపవలెను.

11. పరస్త్రీలను తమ తల్లులవలెఁ జూడవలెను. పరధనములను మంటిపెల్లవలెఁ జూడవలెను. అన్నిపదార్థములనుదనవలెనే చూడవలెను.

12. తగినటుల మాటలాడుటయు, నిజముగా మాటలాడుటయు, న్యాయముగా మాటలాడుటయు, సర్వజనులకుఁ బ్రీతి గలుగునటుల మాటలాడుటయు, శ్రేష్ఠములైన మార్గములై యున్నవి.

13. దేహమునందు విఱిగియున్న బాణములను బాధలేకుండఁ దీసి వేయవచ్చునుగాని మనస్సునందు నాటిన కఠినమైన మాటల నేయుపాయముచేతనైనను దీయుట శక్యము కాదు.

14. భయంకరమగు కత్తిచేతనయినను, గొడ్డలిచేతనయినను, దెగిన వృక్షమునందుఁ దిఱిగియు చిగురు పుట్టునుగాని, మాటలచేతఁ జెడఁగొట్టఁబడిన పనితిఱిగియు నెఱవేఱఁ జాలదు.

15. మనుష్యులు స్తోత్రముచేసినను, దూషించినను, మనస్సునందుఁ బ్రీతిద్వేషములు లేకుండుటయు, కారణమున్నను గోపము పుట్టకుండుటయు, నివి శ్రేష్ఠమైన గుణములు.

16. చెడుమాటలు పడినవానిని బాపములు వదలును, చెడుమాటలాడినవానిని బాపములు చేరును. కాఁబట్టి చెడుమాటలాడి పరుల పాపములను మనము పొందుట తగదు.

17. గర్వముపడకుండుట, యాచింపకుండుట, యింద్రియవ్యాపారములయందు మిగులఁ బ్రవర్తింపకుండుట, ఇవి మంచిగుణములు. పరులను దూషించుట, తన్ను దాను బొగడికొనుట, యివి చెడ్డగుణములు.

18. స్నేహము, సంభాషణము, బలము, వివాహము, తిరస్కరణము, ఇవి తమకు సమానులతోనే తగును. తమకంటెఁ దక్కువవారితోఁ దగవు.

తనకంటె నధికుని నెదిరించి యోడించుట మగవానికి మగఁటిమిగాని, తనకంటె నల్పుని నోడించుటవలనఁ బ్రయోజనము లేదు. అదిశూరత్వముగాదు.

20. సమానమగు మంచిస్వభావమును, నియమమును, సమానమగు ధనమును, సమానమగు మంచినడవడియును గలవారికిమాత్రమే యన్యోన్యస్నేహమును, పెండ్లియును దగునుగాని, స్నేహవివాహములు రెండు నసమానులకుఁదగవు,

21. ద్రవ్యవంతునితో బీదవానికిని, తత్త్వజ్ఞానితోఁ దెలివిలేనివానికిని, విశేషశాంతిగలవానితోఁ గ్రూరునకు ను, వీరునితోఁ బిఱికివానికిని, సేనగలవానితో సేనలేనివానికిని, సన్మార్గునితో దుర్మార్గునికిని, ఏవిధముచేతనైనను స్నేహ మనుకూలపడదు.

22. స్నేహితుఁ డిహమునందును 'పరమునందునుగూడ శుభములకొఱకు యత్నింపజేయునుగాన, మిత్రుఁడును ధనము నను నీరెంటిలో మిత్రుఁడే యధికుఁడని తెలిసికొనవలయును.

23. మొదట ననిష్టమైనను దుదకుమిక్కిలి న్యాయముగానుండు మాటలుస్నేహితులవిషయమై బలవంతముగనైనను మొగమోడక చెప్పవలయును. అట్టివాఁడె నిజమైన స్నేహితుఁడు.

24. పిడుగుపడుటయును, గాలివీచుటయును, మనుష్యులకుఁదెలియఁబడువిధమున, నధికకోపమును, స్నేహమునువానిప్రయోజనకాలమందు మాత్రము. స్పష్టముగాఁదెలియఁజేయవలయును.

25. నీవుక్షేమమును బొందఁగోరునెడల శ్రేష్ఠమైనవంశము.

నంబుఁ బుట్టినవాఁడును, మంచిగుణములు గలవాఁడు ను, మంచి స్నేహబుద్ధి గలవాఁడునైన స్నేహితుని మనస్సు సంతోషించు విధముగాఁ దత్సమీపమున బ్రతు కవలయును.

26. పరుల మేలు గోరువారు వారిని జెడునడవడులయందుఁ బ్రవేశింపనీయక తొలఁగఁజేయుదురు. పుణ్యము తొలఁ గిపోయినయెడలమాత్ర మాయాప్తజనము తొలఁగిపోవు నుగాని సంపద తొలఁగిపోయినంతమాత్రమునఁదొలఁ గిపోనేరదు.

27. తమ కార్యమునుగుఱించి ధైర్యముగల బుద్ధిమంతులతో ముందుగా విచారణ చేయవలెను; అటులు చేసినపిమ్మ ట నారంభింపఁబడిన పని విఘ్నములను లక్ష్యపెట్టక తుదముట్టును.

28. తన మంచిని, చెడుగును, తాను బుద్ధివలనఁ దెలిసికొను చు స్నేహితులు చెప్పెడు హితమును విని నడచుకొను వాని కెల్లప్పుడును మేలే కలుగును.

29. తనమనస్సునం దెల్లప్పుడు ధర్మమును దలంచుచు, గర్వ మునువదలి, జితేంద్రియత గలిగి ప్రవర్తించువానికి మే లు గలుగును.

30. జ్ఞానహీనుఁడు చేయఁగూడని పనులను జేసి తుదకు వ్యస నపడును. యథార్థమును విశేషబుద్ధిమంతుఁడుమాత్ర మే యంగీకరించును. స్వల్పబుద్ధిగలవానికది విషము గా నుండును.

31. బుద్ధిమంతులు కాలమునను, దేశమునను, గుఱుతెఱిఁగి త మపనులను నెఱవేఱుచుకొందురు.

32. పచ్చికాయనుగోయఁగా రుచిచెడుటయే కాక దానియంద

లి విత్తనముగూడఁ జెడిపోవును. పక్వముకాఁగానే కోయుటవలన ఫలముగలుగుటయేకాక విత్తనముగూడఁ జెడదు. కార్యము నెఱవేఱుటయొక్క విధ మీప్రకారముగానె యుండును.

33. పుష్పములను గట్టువాఁడు పుష్పములను గోయు విధముగానును, తుమ్మెదపూదేనెను గ్రాగువిధముగాను, నెదుటివాఁడు నొవ్వకుండ కార్యములయొక్క ఫలితములను గ్రహింపవలెను. బొగ్గులవానివలె నడుగంట నఱకఁగూడదు.

34. సజ్జనులు తగిన పనిని తరుణములోనే చేయుదురు; దుష్టులట్లు చేయక, యాకార్యమును ద్వేషముచేత నిలిపియుంచి కడపట నాపదసంభవించునపుడు దూషింపఁదలఁతురు.

35. న్యాయము నతిక్రమింపక నీతిమార్గముచేతఁ బని నెఱవేఱుచుకొనుచో ఫలసిద్ధియును, నిర్దోషమైనకీర్తియును, గలుగును. ఆఫలసిద్ధికీర్తులు గలుగకపోయినను గౌరవము చెడదు. దూషణముకూడఁ గలుగదు.

36. తగిన కార్యమును న్యాయవంతులైన యాప్తులకు సమ్మతముగాఁ జేయునెడల దైవసహాయము ప్రాప్తించి పనులు నెఱవేఱును.

37. ఏమనుష్యుఁడు తనమనస్సు ధైర్యమునుబొందుచుండఁగా వెనుకఁదీయక తగినవర్తనముతో నుండునో, యట్టిమనుష్యునకు నెచ్చటనైన, నెట్టిపనియైనను, సమకూడుట కష్టము కాదు.

38. వేదమును వినుటవలన వైదికుఁ డగును; అసమానమైన తపముచేత మిక్కిలి మాహాత్మ్యమును బొందును. ధైర్య

ము చేత సహాయయుతుఁ డగును. పెద్దల సేవ చేయుట చేత మిగుల బుద్ధిశాలి యగును.

39. ద్రవ్యము, ఇంటిలోపలికలఁతలు, ఈవి, మర్యాద, అమర్యాద, ఇవి రహస్యముగా దాఁచఁదగినవి.

40. కొడుకును అయిదుసంవత్సరములవఱకు మనము రాజునుగాఁ జూడవలెను. అది మొదలుకొని పదిసంవత్సరములవఱకు నౌకరునువలెఁ జూడవలెను. పదియాఱు సంవత్సరముల వయసునకుఁ దరువాత స్నేహితునిగాఁ జూడవలెను.

41. కష్టపడువానికి కఱవుకాలము లేదు; భగవంతుని ధ్యానించువానికిఁ బాపము లేదు. మౌనముగా నుండువానికి జగడము లేదు. మేలుకొని యుండువానికి భయము లేదు.

42. మనము, బండికి అయిదుమూరల దూరములోనును, గుఱ్ఱమునకుఁ బదిమూరలదూరములోనును, ఏనుఁగునకు వేయిమూరల దూరములోనును, చెడ్డవానికిఁ జాలదూరముగాను నుండవలెను.

43. చెడ్డయూరును, చెడ్డస్నేహితుఁడును, చెడురాజ్యమును, చెడుచుట్టమును, చెడుపెండ్లామును, చెడుప్రభుత్వము, ననువీనిని మనము దూరముగాఁ బరిత్యజింపవలెను.

44. సంగీతము పాడునపుడును, వాద్యము వాయించునపుడును, నాట్యమాడునపుడును, శత్రువులతో యుద్ధము చేయునపుడును, భోజనము చేయునపుడును, వ్యవహారము చేయునపుడును, సిగ్గు విడుచు మనుష్యుఁడు సుఖమును బొందును.

45. కోకిలపక్షులకుఁ గంఠధ్వనియందును, స్త్రీలకుఁ బాతివ్రత్యమందును, రూపము లేనివారికి విద్యయందును, ఋషుల

కు శాంతమునందును, సౌందర్య ముండును.

46. మంచివిద్యను నీచజాతివానియొద్దనయినను శ్రద్ధతో మనము నేర్చుకొనవచ్చును. శ్రేష్ఠమైన నీతిని చండాలునివల్లనైనను మనము గ్రహింపవచ్చును. సుగుణములుగల స్త్రీని, చెడ్డకుటుంబమునుండినైనను మనము వివాహము చేసికొనవచ్చును.

47. చెడుసహవాసమును వదలుము. మంచివారిచేరికను బొందుము. రాత్రియందును బగటియందును సత్కార్యములను జేయుము. అన్నివస్తువులు నశాశ్వతములని యెల్లప్పుడును దలంపునం దుంచుకొనుము.

సంభాషణము.

1. అనేకులు చెప్పుమాటతప్పైనను సరియని మనుష్యులొప్పుకొందురుగాని యొకడు చెప్పినమాట నిజముగానుండినను జనులొప్పుకొనరు గనుక తెలివిగలమనుష్యుడది దెలిసికొని యూరకుండవలెను.

2. స్నేహము, ద్వేషము, జ్ఞానము, కలత, పుణ్యము, పాపము, గౌరవము, లాఘవము, ఇవి మాటలవలననేవచ్చును గనుక యుక్తముగ మాటలాడవలెను.

3. ఎదుటివారికిహితముగానును, ప్రియముగానును, చెవులకింపుగానును, ధర్మయుక్తముగానును, సంభాషింపవలయును.

4. సౌఖ్యము, స్నేహితులు, చుట్టములు, చెఱసాల, చావు, ఇవియన్నియు మననాలుకవలననే కలుగుచున్నవి.

సోమరితనము.

1. యుక్తకాలములో విద్యనేర్చుకొననివారు తమజీవితకాల

మెల్ల మూఢులయి తెలివిలేకకష్టపడుదురు.

2. ఒక లేఁత చెట్టు వంగియుండునపుడు దానినతిసులభముగా నిలువఁబెట్టవచ్చును. అదియెదిగి బలపడినపైనివిఱుగును గాని తిన్నఁబడదు.

3. పురుషప్రయత్నముచేతఁ గార్యములుసిద్ధించును. వ్యర్థమైన కోరికలచేత సిద్ధింపవు. నిద్రించుచుండు సింహము నోట మృగములు దమయంతటఁ దామువచ్చి చొరఁబడవు. కావున తమపనులను సాధించుకొనుటకుఁ దగిన పాటుపడవలెను.

4. అనిత్యమైన శరీరముకంటె స్థిరమైనకీర్తి శ్రేష్ఠమైయున్నది. శరీరములకు గుణములకు మిక్కిలి భేదముగలదు. శరీరము క్షణములో నాశముఁజెందును. గుణము ప్రళయకాలమువఱకు శాశ్వతమైయుండును. కాఁబట్టి కీర్తినిసంపాదింపవలెను.

5. ధనకనక వస్తువాహనాదులలో నేవియును గాలమునుతిన్నగావినియోగపఱుచుకొననిచో న్యాయముగాలభింపవు;లభించినపుడుసయితమవి యిహలోకసౌఖ్యమునకుమాత్రమకక్కఱకువచ్చును. కాలమును తిన్నగానుపయోగించుకొన్నచో నది యిహపరసౌఖ్యములకు రెంటికింగూడఁ బరమప్రయోజనకరముగా నుండును.

6. సాధారణముగా రాత్రి పదిగంటలువేసినతోడనే పనులు చాలించి నిద్రకుఁబోయి ప్రాతఃకాలమున నైదుగంటలు వేసినతోడనే నిద్రనుండి లేచుటయెంతయు మంచిపని.

7. మితమైన నిద్రననుభవింపుచు దేహబలముగలిగి, వ్యర్థనిద్రకయి పాడుచేయుకాలములోఁ దనకును లోకమునకును బ్రయోజనకరముగానుండు కార్యములను జేయుచు

నెంతసౌఖ్యమనుభవింపవచ్చును?

8. లోకమునందుఁ బురుషప్రయత్నము పైరుపెట్టిన భూమితో సమానము; అదృష్టము విత్తనముతో సమానము; ఇట్టియదృష్టపురుషప్రయత్నము లొకటిగాఁ జేరినయెడలఁ బ్రయత్నము సేయుమనుష్యుఁడు ఫలమును బొందును. మనుష్యుఁడు ప్రయత్నముచేయనియెడలఁ గేవలమదృష్టమాత్రముచేతఁ గార్యసిద్ధిగానేరదు.

మైత్రి.

1. ధనముగాని, సంపదకుమార్గమైన మఱియేయితరసాధనముగాని, లేనియపుడు, బుద్ధిమంతులు పరస్పరమైత్రిని సంపాదించుకొనితమకార్యములనుసాధించుకొనవలెను.
2. లోకమునందుఁ దలిదండ్రులు మిత్రుఁడు వీరు మువ్వురే హితము సేయువారు. తక్కినవారందఱునుకార్యావసరమునుబట్టి హితులగుచున్నారు.
3. మిత్రలాభముకంటెగొప్పదిలోకమునందుమఱియేదియు లేదు. కాఁబట్టి బుద్ధిమంతుఁ డనేకమిత్రులను సంపాదించుకొనవలెను. ఇతరసాధనములవల్ల నెఱవేఱనిపనులు మైత్రివల్ల సులభముగా సమకూడును.
4. ప్రత్యక్షమందిచ్చకములాడి పరోక్షమందు కార్యహానిచేయు స్నేహితుఁడు పాలుముఖమునందుఁగలవిషముతో నింపఁబడియున్నకుండవంటివాఁడు, గనుక నట్టివాని స్నేహమును పరిత్యజింపవలెను.
5. సజ్జనసాంగత్యమువలన సర్వశ్రేయములవలె దుర్జనసాంగత్యమువలన సర్వానర్థములును ప్రాప్తించును.
6. సుమిత్రుఁడు తనమిత్రుని పాపపుకార్యములనుండి త్రిప్పును,

మేలైన ప్రయోజనముఁ గలిగించును; రహస్యమును దాఁచును; గుణము ప్రచురము సేయును; దుఃఖితుఁడుగా నున్నప్పుడు విడువఁడు; దారిద్ర్యసమయమందు ద్రవ్య మిచ్చును; ఇవియే సన్మిత్రలక్షణంబులు. ఈలక్షణములు లేనివానిని మిత్రునిగా భావింపఁగూడదు.

7. లోకవ్యవహారము, భీతి, సిగ్గు, దయాళుత్వము, ధర్మస్వభావము, ఈయయిదు నెవనియందు లేకుండునో వానితో సహవాసముఁ జేయఁగూడదు.

8. సత్సహవాసము సంపదను గలుగఁ జేయును; కీర్తిని వృద్ధిఁబొందించును; అధికమైనసంతోషమును గలుగఁజేయును; అధికమైన పాపములనుఁబోగొట్టును; నిర్మలమైన తెలివిని గలుగఁ జేయును. సజ్జనసహవాసమెల్ల ప్రయోజనములకు సాధనమైయున్నది.

9. సత్పురుషులయొక్క సహవాసము మంచిగుణము లేనివారికి మంచిగుణముఁ గలుగఁజేయును; పరిమళము లేని నువ్వులు మొదలగు పదార్థములు పుష్పములు మొదలైన పరిమళద్రవ్యములయొక్క సహవాసముచేత నేప్రకారము పరిమళముగలవియగునో యాప్రకారమే మంచి గుణములు లేనివారు మంచిగుణములు గలవారగుదురు.

10. కమ్మరివాని సమ్మెటదెబ్బ యినుముతోఁగూడిననిప్పును బాధపెట్టునట్లుల్పుఁడు తనతో సహవాసముఁ జేయు నిర్దోషినిగూడ,నపఖ్యాతిని, జెఱుపును, దప్పకపొందించును.

11 దుష్టుఁడు మనకెంత నమ్మకముగలుగఁజేసినను వానిని జేరఁగూడదు. వానియొద్దఁ జేరినయెడలఁ దప్పకహానిసంభవించును. అదియెలాగుననఁగా బోనులోనున్నయెలుకాశపడి సమీపించిన యెడలనుపందికొక్కు చావదా?

12 ఎంతగొప్పవాఁడైన నాపదలోనుండునపుడు వివేకులయిన తన స్నేహితుల సాహాయ్యములేనిది బాగుపడనేరఁడు. నిప్పారిపోవుచున్నప్పుడు కట్టెలనుపైకిఁద్రోసి యూఁదనియెడల నది మండఁజాలునా?

13 బుద్ధిమంతుఁడు దుర్మార్గుల స్వభావమును దెలిసికొనక వారితోఁగూడఁదగదు. అట్లుగూడు నెడల వారుతనపైఁబడి పరిహాసముఁ జేయుదురు. కాకులుకోవిలను చూచునప్పుడు గుంపులుగూడి వికారముగా నఱచుచు నాకోకిలను దరిమితన్నును.

14 ఎల్లవిధముల చేత దుష్టసంబంధమును విడువవలెను. ఒకప్పుడ గత్యమైనయెడల హద్దుమీఱకుండ నుండవలెను. తమలపాకులలో సున్నము హెచ్చైన యెడల నాలుక పొక్కును గదా?

జ్ఞానము.

1. భూమిని దున్నివిత్తనము జల్లినప్పటికినివర్షముకురియనియెడల నది ఫలింపనియటుల మనుష్యుని ప్రయత్నమునకు దైవసహాయము లేనియెడలఁ గార్యములు సఫలములు గానేరవు.

2. పహింసగాని చేయక సమస్తప్రాణులయందు దయాళువులై ప్రవర్తించువారికి స్వర్గము సులభమైయున్నది. భూతదయగలవాఁడే సర్వధర్మములు చేసినవాఁడు. కడపటఁదానుజేసిన ధర్మమే తనకు సహకారియగును గానితక్కినదియేదియుఁ దోడరాఁబోదు.

3. ఎట్టిబుద్ధిమంతునకుఁగాని బుద్ధిహీనునకుఁగాని సుఖదుఃఖములననుభవింపక తీఱదు; ప్రాణులకు సుఖదుఃఖములు

సహజములు.

4. ఆయువు గట్టిగానుండెనా మహామృత్యువు వాతఁజొచ్చి యయినమఱిరావచ్చును; కాలము సమీపించెనా కోటి వేల్పులయినమరణమును మాన్పఁజాలరు.

5. జాతిలోపలనున్నకప్పలను భరించు దయాస్వరూపుఁడైన యీశ్వరుఁడు మనలను గాపాడకుండునా?

6. అన్నిపదార్థములును తఱుగుటకే వృద్ధిఁబొందును; వంగుటకయిపొడవుగఁ బెఱుగును, ఎడఁబాయుటకయిదగ్గఱఁ జేరును, నాశమునొందుటకై జనించును; దుఃఖములననుభవించుటకు సుఖముఁ బొందును; కాఁబట్టి పదార్థములు స్థిరములుకావు.

7. నీమాటలితరులవలన సవరణచేయఁబడనియెడల సరిగానుండనేరవు.

హితమువిననివాఁడు దూషణములపాలగును.

9. ప్రాణముశాశ్వతమైనది; గౌరవము సూర్యచంద్రాములుండువఱకుండునది; కాఁబట్టి ప్రాణమునువిడిచిపెట్టియైనను గౌరవమునే కాపాడుకొనవలయును.

10. మనదేహము లశాశ్వతములు; మనసంపదలుగూడ స్థిరములుగావు; యముఁడెల్లప్పుడు మనదగ్గఱనేయుండును; కాఁబట్టి మనము ధర్మమునుసంపాదింపవలెను.

11. మోహము, కోపము, అత్యాశ, అనెడియీదొంగవాండ్రు మనశరీరమునందుండు తెలివియనెడు రత్నమును దొంగిలించుటకై పాదుకొనియున్నారు; కాఁబట్టి మనము బహుజాగ్రత్తతో మేల్కొనియుండవలెను.

12. తపస్సు, వేదాంతవిచారము, ఉల్లాసస్వభావము, శరీరపారిశుద్ధ్యము, మనఃపారిశుద్ధ్యము, భగవదారాధనము,

ఇవిగొప్పయాత్మధర్మములు; ఇవిమనసునకు నిశ్చలత నుగలుగఁజేయును.

13. తానింటియందుండి యైదింద్రియములను లోఁబఱుచుకొనుటయే తనకుతపస్సుగానున్నది; చెడ్డకార్యములయందుఁబ్రవేశింపక యింద్రియములను జయించువానికిల్లే యాశ్రమమైయున్నది; కాఁబట్టి వాఁడుతపస్సునిమిత్తమై యడవికిఁజనుట నిష్ప్రయోజనము.

విద్య.

1. మనుష్యునకు నోర్పుకవచమైయున్నది. కోపముశత్రువైయున్నది. దాయాదుఁ డగ్నియైయున్నాఁడు. మిత్రుఁడుదగినయౌషధమైయున్నాఁడు. దుర్జనులు భయంకరమైన పాములైయున్నారు. మంచివిద్యధనమైయున్నది.

2. మనుష్యుఁడు భృత్యులయందు మిగుల దయయు, స్వజనులయం దనుకూలవృత్తియు, మంచిబుద్ధిగలవారియెడలఁ బ్రీతియుఁ, దలిదండ్రులయెడలసైరణయుఁ, బండితులయెడలగౌరవమును, రాజులయెడలవినయమును, స్త్రీలయెడలఁబ్రౌఢత్వమును, గలిగియుండవలెను.

3. పిల్లలు తమతలిదండ్రులు చెప్పినట్లువిని చదువుకొని లోకులచేత మంచివారనిపించుకొనవలెను; మూర్ఖుఁడెల్లప్పుడును తలిదండ్రులకు దుఃఖముఁబుట్టించుచున్నాఁడు. అట్టివాఁడు చచ్చెనేనిఁదలిదండ్రులకు దుఃఖముదీరును. కులమునకుఁగీర్తిఁదెచ్చినవాఁడు పుత్రుఁడు. తక్కినవాఁడు దల్లికడుపుఁజెఱుపఁబుట్టినవాఁడు. గుణవంతుఁడైన పుత్రుఁడొకఁడుచాలును. మూర్ఖులు నూఱుపురవలన ఫలమేమి? తలిదండ్రులకు విద్యావంతులై గుణవంతులై

న పుత్రులనుజూచి సంతోషించుటకంటె వేఱొకసంపదగలదా?

4. బుద్ధిమంతుఁడు జరామరణములు లేనివానివలెవిద్యాధనములు గణింపవలెను. ధనార్జనమునకు సాధనములనేకములుగలవు. వానిలోవాణిజ్యమన్నివిధముల మేలైనది.

5. బహుదేశాటనంబును, దెలిసినవారితోడ నిరంతరసాంగత్యంబును, కావ్యశాస్త్రవిచారంబును, రాజాస్థానంబుల బహుకాలసేవనంబును, బురుషునకెట్టివానికేని వివేకంబు పుట్టింపసమర్థంబులై యుండును.

6. ఎంతమంచివస్తువునైనను గ్రమముగ నుపయోగించుకొనని యెడల ననేకనష్టములును దుఃఖములును గలుగును. మనకుఁ బ్రాణాధారమైన యాహారమును సయితము మితముతప్పి భుజించునెడల ననేకరోగములు సంభవించును.

7. విద్యలేనివాఁడు తనయింటియందును, బ్రభువుతనయూరియందును, రాజుతనరాజ్యమునందును, గొప్పగానెంచఁబడుదురు. పండితుఁడుమాత్ర మన్నిదేశములయందును, గొప్పగానెంచఁబడును.

8. కాన్పుబాధను గొడ్రాలు తెలిసికొనలేనియట్లు పండితునికష్టము పామరుఁడు దెలిసికొనఁజాలడు.

9. ఎంతవిద్యావంతుఁడైనను స్వారస్యమును దెలిసికొనుసామర్థ్యముగలిగియుండనియెడల నావిద్యయంతయు నిష్ప్రయోజనము. అట్టివానియందుండు నితరగుణసంపదల నెవ్వరును మెచ్చరు. ఎంతఘనముగాఁబక్వముసేయఁబడినకూరయైన నుప్పుమాత్రము లేకపోయినయెడల రుచిగానుండునా?

10. విద్యలేనివారు, సౌందర్యమును ప్రాయమును కలిగియుండి, గొప్పవంశమునందుఁ బుట్టినవారైనప్పటికిని, వాసనలేని యెఱ్ఱమోదుగ పుష్పవలెఁ బ్రకాశింపరు.

11. చుట్టములు, స్నేహితులు, ఇంక మనకునింటియొద్ద ప్రీతిగల వినాగానున్నవన్నియును మనను విడిచిపెట్టిపోవును. విద్య మాత్రము మనవెప్పటికిని విడిచిపెట్టిపోదు.

సుజనపద్ధతి.

1. ఆఁకలిఁగొనినవారల కన్నము పెట్టవలెను. దాహముగలిగిన వారికి దాహశాంతి చేయవలెను. చనిపోయినవారిని మతాచారరీతిని భూస్థాపనముగాని దహనముగాని చేయవలెను. దుఃఖపడువారల కుపశమనముఁ జేయవలెను.

2. ఐకమత్యముచేత నెంతకఠినపుపనియయినను సాధింపవచ్చును. గడ్డిపరకలుసయితము త్రాడుగాఁ బేనఁబడినయెడల, మదపుటేనుఁగును దాని చేఁగట్టవచ్చును.

3. సజ్జనులు శ్రేష్ఠులైనపుణ్యాత్ముల యొక్క గోష్ఠిఁగోరుదురు; ఇతరులసుగుణములనుజూచి సంతోషింతురు; తమగురువులను సన్మానింతురు; విద్యయందభిరుచిగలిగియుందురు; లోకనిందకు భయపడుదురు; భగవంతునియందుభక్తిగలిగి యుందురు; తమ్ముఁదామణఁచుకొందురు; ఇంద్రియనిగ్రహముగలవారై యుందురు; సత్పురుషులను దూషించువారి సాంగత్యమును బరిత్యజింతురు.

4. సజ్జనుల కాపదలందు ధైర్యగుణమును, సంపదగలిగియున్నప్పుడోర్పును, రాజులసభలయందు మాటలచాతుర్యమును, కీర్తియందాసక్తియును, విద్యయందుఁగోరికయును, సహజములైయున్నవి.

5. దానము, యథార్థముగాఁబలుకుట, తమతల్లిదండ్రుల యొక్కయు, గురువులయొక్కయుఁ, బాదములకునమస్కారములు సేయుట, బలము, హృదయమందు స్వచ్ఛమైననడవడి, విద్య, ఇవి గొప్పదశయందును, పేదఱికమునందును, మనుష్యునకాభరణములై యున్నవి.

6. పరులను హింసింపకుండుట, పరులసొమ్మునపహరింపకుండుట, సత్యమునందుఁబ్రీతిగలిగియుండుట, దానముచేయుటయందాసక్తిగలిగియుండుట, పరస్త్రీలను గుఱించి సంభాషణములనుజేయకుండ మూఁగతనమునువహించియుండుట, ఇతరులకోరికలనుదీర్చుట, తలిదండ్రులు మొదలైన పెద్దలయెడల నడఁకువగానుండుట, జంతువులయెడల దయగలిగియుండుట, మతనీతిశాస్త్రములనభ్యసించి వానిప్రకారము యుక్తముగాఁబ్రవర్తించుట, ఇవి మేలుపొందుటకు ఘనమైనమార్గములై యున్నవి.

7. గొప్పవారిహృదయము సంపదగలిగినప్పుడు కలువపూవువలె మెత్తగానుండును; ఆపదసంభవించునపుడు పర్వతమువలె కఠినముగానుండును.

8. నీతిప్రవర్తనమును, మహాకష్టదశయందుసయితము పాపకర్మమును జేయకపోవుటయు, దుర్జనులను యాచించకుండుటయు, దారిద్ర్యకాలమందును గోరికలులేకుండుటయు, దుఃఖమునుబొందియున్నప్పుడును ధైర్యముతప్పకుండుటయు, పండితులతో నత్యంతానుకూలముగానుండుటయు, ననునీగుణములు సజ్జనులకు స్వభావసిద్ధములై యుండును.

9. యాచకుఁడు తనయింటికివచ్చినపుడు సంతోషముతో రహస్యముగానతనికిదానముసేయుటయుఁ, దానుజేయు

నుపకారము నితరులతోఁ జెప్పకుండుటయు, మిత్రులు తమకుఁ జేయునుపకారములను రాజసభలయందుఁ బ్రచురము చేయుటయు, నిందార్హములగుపనులలోఁ బ్రవర్తింపకుండుటయు, ననునివిసజ్జనులకుఁ బ్రకృతిసిద్ధములై యున్నవి.

10. అధమునిఁ గొల్చువారియొక్క పౌరుషవృత్తి, కాల్చఁబడిన యినుమునందు పేరులేకుండనశించిన నీటివలెనుండును; మధ్యమునిఁ గొల్చువారియొక్క పౌరుషవృత్తి తామరాకునందు ముత్యమువలెఁ బ్రకాశించు నీటివలెనుండును. ఉత్తమునిఁ గొల్చువారియొక్క పౌరుషవృత్తి, ముత్తెపుచిప్పలోఁ బడికాంతితో రత్నభావమును బొందిన నీటివలెనుండును.

11. ఎవ్వఁడు దనతండ్రిని సత్కారములచేత మిక్కిలిసంతుష్టునిగాఁ జేయునో, యతఁడేసుతుఁడు. ఏస్త్రీతనభర్తయాజ్ఞకులోఁబడి నడుచుకొనునో, యామెయేమంచిభార్య. ఏమనుష్యుఁడాపదయందును, సంపదయందును, సమానమైననడవడి గలవాఁడో యతఁడేహితుఁడు. ఈమూడును గొప్పపుణ్యముచేసినవారికే లభించును.

12. అతినమ్రతవల్ల మిక్కిలి యౌన్నత్యముఁ జెందినవారును, ఇతరులయొక్క సుగుణములను బ్రచురముఁ జేయుటచేతఁ దమగుణాధిక్యమును బ్రసిద్ధపఱచుకొనువారును, అన్యులకోరికలను దమసామర్థ్యముచేత నెఱవేఱుచుటవలనఁదమమనోభీష్టమును దీర్చుకొనువారును, కఠినముగా మాటలాడువారలనోరిమితోఁ దిరస్కరించువారును, అందఱిచేతను సన్మానింపఁబడఁదగినవారై యున్నారు.

13. చెట్లధికమైన రసముగలపండ్ల భారమును వహించివంగియుం డును; మేఘములాకాశమునందల్లాడుచు జలమునిచ్చు ను. ఈప్రకారముగానే సత్పురుషులు కలిమిచేత గర్వి తులుగాక పరోపకారములనే చేయుచుందురు.

14. చెవి శాస్త్రములయొక్క వినికిచేతను రాణించునుగాని కుండలములుధరించుటచేత రాణించనేరదు. హస్తము దానముచేతఁ బ్రకాశించునుగాని కంకణములు ధరించు టచేతఁ బ్రకాశించనేరదు. దయగలవారిశరీరము పరు లకుపకారము చేయుటచేత రాణించునుగాని గంధము పూసికొనుటచేతఁ బ్రకాశింపనేరదు.

15. పరులవలన యాచింపఁబడకుండ సూర్యుఁడు తామరపు వ్వులను వికసింపఁజేయును. చంద్రుఁడు కలువపువ్వులను వికసింపఁజేయును. మేఘుఁడు జలమునిచ్చును. ఈప్ర కారమె సత్పురుషులు తమంతటఁదా మేయన్యులకుపకా రముఁ జేయఁబూనుకొందురు.

16. ఉత్తములుతమకార్యములను సయితము విడిచిపెట్టియన్యు లకు మేలుసేయుదురు. మధ్యములు తమకార్యముసెఱ వేఱుచుకొనుచుఁ బరులకు మేలుసేయుదురు. అధములు తములాభముకొఱకు పెఱవారలకార్యములను జెఱచి యపకారముఁజేయుదురు. అధమాధములువ్యర్థముగా నొరులకుహానిం జేయుదురు.

17. లోకోపకారులైనవారే సార్థకజన్ములయియున్నారు. అ ట్లుకానివారు నిరర్థకజన్ములయియున్నారు.

18. దురాశనువిడుచుటయు, సైరణసేయుటయు, గర్వమునువ దలుటయు, దుష్టమయిన పాపాసక్తి లేకుండ నుండుట యు, యథార్థముగానుండుటయుఁ, బెద్దలయభిప్రా

యములననుసరించి ప్రవర్తించుటయు, సజ్జనులను సేవించుటయు, నిర్మలత్వముగలిగియుండుటయు, శత్రువులనుసయితము దయతోఁ జూచుటయుఁ, బూజ్యులయెడలననురాగముగలిగియుండుటయు, వినయమునుసంపదనుఁబొందియుండుటయు, బీదలయందు దయగలిగియుండుటయు, నివి యోగ్యధర్మములని యెఱుఁగవలెను.

19 ప్రజలకుపకారములు సేయునట్టియు, సజ్జనులమంచిగుణములను బ్రశంసించునట్టియు, అసూయాహంకారములను విడుచునట్టియు, సత్పురుషు లీప్రపంచమునందరుదుగనుందురు.

20. శ్రేష్ఠమైన బంగారము మిక్కిలి తక్కువవిలువగల కంచువలె శబ్దములేకుండునటుల్ల యోగ్యుఁడణఁగియుండునుగాని యల్పునివలె నూరక లేనిపోనిమాటలు చెప్పఁడు.

21. పురుషుఁడు కఠోరములైనమాటలను వచించకుండుటచేతనును, పాపపుపనులను విసర్జించుటచేతనును, సకలస్థలములయందు నుత్తముఁడని ప్రసిద్ధిఁజెందును.

22. లోకులు తన్నుఁబొగడఁగాదానినివిని తానుసంతోషింపక పరులకు మేలుగలుగఁజేయుచుఁ గీడు సేయనివాఁడు సత్పురుషుఁడు.

23. తనమాటసాగుచున్నప్పుడు వైరముఁజేసి తానుబీదవాఁడైనప్పటికినిదనకుఁగలిగినదానిలో యాచకులకుఁ బ్రీతితోనిచ్చువాఁడు పుణ్యపురుషుఁడైయున్నాఁడు.

24. జనులకుసమ్మతమైననడతనడుచుచు, నింద్యములైన చెడుపనులుసేయక, యితరులయొక్క మేలుగోరుచు, నందఱికిననుకూలముగా బ్రదుకునదే బ్రదుకనియెఱుఁగవలయు.

25. తగినవేషము, ఆత్మస్తుతిఁజేసికొనమి, తానుబాధఁజెందినప్ప

టికి నితరులను దూషింపకుండమి, ధర్మముఁ జేసిన త రువాత నిచ్చితినని చింతించకుండుటయు, కష్టకాలమం దైనఁగులాచారముఁ దప్పకుండుటయు, క్షేమకరములు.

26. పరులుతనమీఁదఁగోపించినను దానుగోపింపక, తనవిషయ మైకీడుమాటలను వచించినను దానువిననివానివలె బ దులుమాటలను జెప్పకతానవమానముఁ బొందినప్పటికి ని దానిని మనస్సునందుంచని పురుషుఁడుజ్ఞానవంతుఁడు.

27. జీవహింస చేయకుండుటయు, యథార్థముగామాటలా డుటయు, ఇంద్రియనిగ్రహమును, దయయు, ఇవియే గొ ప్పతపస్సైయున్నవి.

28. సముద్రుఁడు సర్వశ్రేష్ఠవస్తువులకు స్థానభూతుఁడైనందున నన్నినదులు నాసముద్రమునే చేరునట్లు, సంపదగలవా నియొద్దకే సకలజనులు నెంతదూరమునుండియైనను వచ్చి చేరుదురు.

29. బంధువులకు లేమిసంభవించునప్పుడు ప్రేమతోవారినిగా పాడుటమంచిస్థితిలోనున్నవారికివిధి. ఈప్రకారమేయొ కప్పుడోడలలో బండ్లును, బండ్లలోనోడలును వచ్చుచుం డుట మనముచూచుచున్నాముగదా.

30. గొప్పగుణములు గలవాఁడితరులు దనకపకారముఁ జేసిన వారికిఁ దానుపకారమె చేయును గాని చెఱుపుఁ జేయనే రఁడు. కష్టముతోనధికముగాఁ ద్రచ్చనారంభించిన యెడల నాత్రచ్చఁబడిన పెఱుగు వెన్ననీయదా?

31. వంశము నందెకడనో యొకచోట ధర్మగుణసంపన్నుఁ డొకఁడేపుట్టును గానియధికముగఁబుట్టరు. గొడు గునకుపయోగించు పుల్లయెకడనో యొకచెట్టున నొరుకును గాని యన్నిచెట్లయందు దొరకనేరదు.

32. సజ్జనుఁడు లోకోపకారమైన పనియెంతకఠినమైనదైనను బు ణ్యముకొఱకుఁ జేయును.

33. పరోపకారియైన దాత తానితరులకిచ్చుటకుఁ దనయొద్దధన ము లేకపోయినను మఱియొకనియొద్దఁదెచ్చియేని ఇచ్చు టకుఁ బ్రయత్నముఁ జేయును. మేఘుఁడు సముద్రమున కుఁబోయి యుదకమునుతీసికొనివచ్చి సమస్తప్రాణుల కునిచ్చి సంరక్షింపలేదా?

34. ఉత్తముఁ డొకపని లోకోపకారముగా నుండునెడల దాని సాధించుటకెంత కష్టపడియైనను బ్రయత్నము చేసి నెఱ వేఱుచును.

35. యోగ్యునిసంభాషణము సాధారణముగాఁ బ్రీతికరమై యే యుండును. ఒకప్పుడు కఠినముగామాటలాడినను హా నికరముగాదు. వానగురియుచల్లని మేఘమొకప్పుడు వ డగండ్లుగురిసిన నవిచల్లనినీళ్లేయగునుగాని తాళ్లగునా?

36. మంచిగుణములుగలవానికి రూపు, సంపదలు, లేకపోయిన ప్పటికిని బుద్ధిమంతులతనిని గొప్పగానెంచుదురు. ఖర్జూ రపుకాయపైకిఁ గఱుకుగానున్నప్పటికిని లోనిమాధుర్య మునుబట్టిప్రజలుసంతోషపూర్వకముగా దానిఁగైకొం దురు.

37. మానవంతుఁడితరులు తన్నవమానపఱిచినయెడలఁ దనప్రా ణమునైనవిడిచిపెట్టునుగాని యవమానమునకోర్వఁజా లఁడు.

38. ఎడతెగనిపుణ్యముచేయువానికి సంపదతొలగినను తిరిగి ల భ్యమవును. మాసాంతమునందుఁజంద్రునకుఁ గళలన్ని యుఁబోయినప్పటికిని తిరిగి సంపూర్ణముగాఁబ్రకాశిం చలేదా.

39. సుగుణసంపన్నుఁడైనవానికొకప్పుడు చెడుగుణములుక లిగినను తగదని యితరులుచెప్పినయెడల వానినివిడిచిపె ట్టును. నీటియందుకొంచెముబురదయున్నప్పుడు చిల్లగిం జను (ఇందుపుగింజను) రాసినట్టయిన నీరంతయుఁదే టగానుండదా?

40. దయారసముగలమనుష్యుఁడు మిగుల బాధపడియుండినను లోకులతనియొద్దకుఁజేరుదురు. గానుగాడినపిమ్మట పా రవేయఁబడినచెరకుపిప్పిని సంతోషముతోఁ జీమలు చే రవా?

41. నదులునీళ్లనుతాముత్రాగవు. చెట్లుతమతియ్యనిపండ్లను తా ముతినవు. మేఘములుతమవలనఫలించిన ధాన్యము లను తామనుభవింపవు. కాఁబట్టి మంచివారి సంపద లితరులకుఁ బ్రయోజనకారిగానున్నవి.

42. ఈవి, మంచిమాటలాడుట, ధైర్యము, మంచిచెడుగులను తెలిసికొనెడితెలివి, ఈనాలుగును మనతోఁగూడఁబుట్టు గుణములేకాని నేర్చుకొనుటచేతఁగలుగునవికావు.

43. నిజము, ఈవి, ఓపిక, మంచిస్వభావము, క్రూరకార్యము లుచేయకుండుట, తపస్సు, దయ, ఈగుణములెవనియం దుండునో యతఁడే బ్రాహ్మణుఁడని ధర్మశాస్త్రము చెప్పుచున్నది.

44. సంతోషకరమైన ముఖమును, పరిశుద్ధములైనచూపులును, మంచిచరిత్రములను వినుటయందభిరుచియును, మధుర మైనమాటలును, ఎల్లప్పుడును స్నేహితులనుమిక్కిలి యానందముతోఁ జూచుటయును, ఇవి రసికుఁడైనవా నికి గురుతులు.

45. ఈలోకమందు భూదానముకంటె నధికమైనదానముకనఁ

బడను; అన్నదానము దానితోఁదుల్యముగా నుండవచ్చును; ఇతరులకు ధర్మార్థముగా విద్యనేర్పుటయింతకంటె హెచ్చైనదానము.

45. జంతువులయెడల క్రౌర్యములేకుండుటయు, నిజముచెప్పుటయు, ఇతరులద్రవ్యముల నపహరించకుండుటయు, దానముపుచ్చుకొనకుండుటయు, ఇవిగొప్పయాత్మగుణములు. ఇవి జనులయొక్క మనస్సును నిర్మలముఁజేయుచున్నవి.

దుర్జనపద్ధతి.

1. భోజనప్రియత, మాత్సర్యము, సోమరితనము, అహంకారము, కోపము, లోభము, మోహము, ఇవిదుర్గుణములు.
2. అనేకులు తాముధనవంతులగుటకు మితిలేని యన్యాయములు, కపటములు, పాపములు, అబద్ధములైన వ్యవహారములు, ఇవి చేయుచున్నారు. దప్పిగలవాఁడు సముద్రజల మెంతద్రావినను దప్పితగ్గక యధికబాధఁబడును.
3. గుణదోషములు విచారించి వీఁడుపూజ్యుఁడు వీఁడపూజ్యుఁడని నిర్ణయింపవలెనుగాని జాతిమాత్రముచేత నిర్ణయింపఁగూడదు.
4. పరులకు నేనుగీడుసేయఁబోను, వారునాకొకకీడుసేయఁబోరని నమ్మరాదు. మంచివారికిసహితము దుష్టులవలన భయముగలదు.
5. నిర్హేతుకమైనజగడంబును, గరుణలేకపోవుటయుఁ, బరస్త్రీలయందుఁ బరధనములయందుఁగోరికయును, జుట్టములయందు సజ్జనులయందు నసూయయు, ననునీగుణములు ప్రపంచమునందు దుర్జనునకు స్వభావసిద్ధము

లయియున్నవి.

6. ఘనమైన మాణిక్యముగలిగియున్నపాముని మనమెట్లువిస
ర్జింతుమో యాప్రకారమే విద్యచేతనలంకరింపఁబ
డిన దుర్జనునిసయితము మనము విసర్జింపవలెను.

7. దుర్జనుఁడు, బిడియముగలమనుష్యుని మూఢునిగాను,
మంచినిష్ఠాపరుని మోసగానిఁగాను, శుచిగానుండు
వానిఁగపటినిగాను, శూరునిదయలేనివానిఁగాను,
జ్ఞానినిబుద్ధిలేనివానిగాను, శ్రోత్రప్రియునిననఁగాఁజె
వులకింపుగ మాటలాడువాని నప్రయోజకునిఁగాను,
బలవంతునిగర్వినిగాను, జక్కఁగమాటలాడువానిని
వదరుబోతునుగాను, నెంచును. మఱియుసజ్జనునియొ
క్కసుగుణములను దుర్గుణములనుగా నెన్నుచుండును.

8. ధనమునందత్యాశగలిగియుండుటకంటె దుర్గుణంబువేఱు
లేదు; కొండెములుచెప్పుటకంటెఁ బాపమువేఱొకటి
లేదు; సత్యవాక్కును మించినతపస్సులేదు; మనస్సుప
రిశుద్ధముగానుండుటకంటె తీర్థసేవలేదు; సౌజన్యము
కంటె హెచ్చైనపరివారములేదు; సత్పూజ్యతయనఁ
గా పరువుకంటెఁబ్రకాశమానమైన యలంకారములే
దు; విద్యకంటెవిలువగలధనమేదియునులేదు; లోకనిం
దకంటెనీచమైనచావుమఱిలేదు.

9. ప్రభువులయొద్ద భృత్యుఁడు మౌనముగానుండునెడల మూఁ
గవాఁడనియు, మంచివక్తగానుండునెడలనధికప్రసంగి
యనియు, సమీపమందుండునెడల గర్వితుఁడనియు,
దూరముగానుండునెడల భయముగలవాఁడనియు, స
హనముగలిగియుండునెడలఁ బిఱికియనియు, నభిమాన
వంతుఁడు గాననఁగాఁదనగౌరవమును గాపాడుకొను

వాఁడుగా నుండు నెడలఁదాలిమి లేనిబంటనియు, నూహింతురు గనుకప్రభువులయొక్క సేవ, మునులకైనన సాధ్యమైయున్నది.

10. దుష్టులకధికారమిచ్చునట్టియు, నిరంకుశముగాఁ బ్రవర్తించునట్టియు, నెల్లప్పుడు సుగుణములకు శత్రువైనట్టియు, విధివశము చేత సంపదనుబొంది గర్వించునట్టియు, దుర్మార్గప్రభువులను సేవించుట యెట్టివారికిని మేలుగలుగఁ జేయనేరదు.

11. చెడ్డవారియొక్క మైత్రి యారంభమందు మిక్కిలి విశేషముగానును, పిమ్మటఁదక్కువగానునుండును. సజ్జనుల మైత్రి మొదటకొంచెముగానును, తరువాత నధికముగానునుండును.

12. భూమియందితరులకు శ్రమముగలుగఁజేయక గడ్డితినిజీవించునట్టి జింకలకు వేఁటకాండ్రును, ఉదకము చేత జీవించునట్టి చేపలకుజాలరులును, సంతోషముగా జీవించునట్టి సజ్జనులకు దోషారోపకులును, కారణము లేని శత్రువులైయున్నారు.

13. తామరరేకులవంటి ముఖవర్చస్సును, చందనమువలె చల్లనైనమాటలును, కత్తెరతో సమానమగు తీక్ష్ణమైనహృదయమును, విశేషనమ్రతయును, మోసగాని లక్షణములు.

14. పరులతప్పులను బయలుపఱుచుటకందఱును సమర్థులే కాని తమతప్పులను దెలిసికొనునట్టి వివేకులెవ్వరునుగానరారు.

15. బీదలకివ్వక భాగ్యవంతులకిచ్చువాఁడు లోకులుదన్నుమెచ్చుకొనవలెనని తలఁచువాఁడే కానిపరులకుపకారముఁ

జేయువాఁడుకాఁడు.

16. పాముపడగనీడను జేరినకప్పయెట్లు బాధింపఁబడునో, యట్లెల్లపుడును దప్పులే వెదకుచుండు యజమానునియొద్దఁ గొలుచువాఁడు దప్పక బాధఁజెందును.

17. కుక్కకుదొరతనమిచ్చి బంగారుగద్దెపైఁగూర్చుండఁ బెట్టిన నది దననీచగుణమును విడువకుండునట్లు నీచునకు గొప్ప దశవచ్చినను దనయల్పగుణమును విడువఁడు.

18. పామునకుఁదలయందును, తేలునకుఁదోకయందును విష ముండును; దుష్టునికట్టినియమము లేక దేహమందంతట విషము వ్యాపించి యుండును. కాఁబట్టి దుష్టుఁడు సర్ప వృశ్చికములకంటెఁ గ్రూరుఁడు.

19. బలిష్ఠుఁడనని గర్వపడి యందఱితోవిరోధపడు మనుష్యుఁడు మిక్కిలియల్పములగు చలిచీమలవలనఁబొలియు, బలము గలసర్పమువలె నశించును.

20. సరిమైనయెత్తు బంగరుఁగలిపి కరఁగించి పోసినప్పటికి నిత్తడి బంగరు గానియటుల నీచుని కెంతబోధించినను సహజ మైనయల్పగుణము విడువఁడు.

21. కోపము, ఓర్వలేనితనము, గర్వము, అతృప్తి, దురభిమానము, నిర్వ్యాపారము, ఇవియల్పునిగుణములై యున్నవి.

22. పరుల ధనమును, విద్యాతిశయమును, శక్తిని, ప్రతాపమును జూచి యోర్వలేనివాఁడు రోగములేని పరితాపమును బొందును.

23. ఎవఁడు తనకుజరిగియుండియుఁ దనతలిదండ్రులకు ధనము మొదలైన వానినివ్వకయుండునో యట్టిమనుష్యుఁడు పిమ్మటఁదనమాంసమును దానే భక్షించువాఁడుగానె న్నఁబడును. ఎవఁడు దనతల్లిదండ్రులనును, భార్యమొద

లైనవారినినిరక్షింపఁడో, వాఁడు బ్రతికియుండియుఁజచ్చినవానితో సమానుఁడగును.

24. అవయవహీనుని, పేదవానిని, చదువురానివానిని, సౌందర్యము లేనివానిని నిందించుట పాపము.

25. మనుష్యుఁడు దనబలాతిశయమువలన యోగ్యులకపకారముఁ జేయునెడలఁ దనకు నాశమే కలుగును; హిరణ్యకశిపుఁడనురాక్షసుఁడు సుగుణసంపన్నుఁడైన ప్రహ్లాదునకుఁగీడుఁజేసి నాశమును బొందలేదా?

26. పెట్టెలోనుండు గొప్ప వెలగల చీరెలను నిష్ప్రయోజనముగాఁజిమ్మటపురుగులు కొట్టికి పాడు చేయునట్లు సజ్జనుఁడు దూరముగాఁదొలఁగియుండినను దుర్మార్గుఁడో ర్వఁజాలక నిష్కారణముగా వానికపకారమే చేయును.

27. నీవొకని హింసించుదినముకంటె దాని ప్రతిఫలమును నీవనుభవించవలసినదినము మిక్కిలి కఠినముగానుండును.

28. పుష్పములతోను, పండ్లతోను, నిండియుండు చెట్లను చీడపురుగు కొరికి పాడుచేయునేగాని చేరెడు నీళ్లుపోసి యొక చెట్టునైనను బెంచఁజాలదు. ఈప్రకారమే దుర్జనుఁడితరులకుఁ జెఱుపునే చేయునుగాని కొంచెమైనను మేలు సేయలేఁడు.

29. మడ్డిమనుష్యుఁడు దొడ్డగుణములుగలవానితో నెంతకాలము సహవాసముఁ జేసిన నతని మంచిగుణములను గ్రహింపఁజాలఁడు.

30. ఈఁగకసహ్యాకరమైన చీముతోఁగూడినవ్రణముపైనుండుట యందేయిష్టముగాని నిర్మలమైన కస్తూరిపైనుండుట యందిష్టముండదు. ఈప్రకారమే యయోగ్యుఁడు మఱియొక యయోగ్యునితోనే సహవాసము చేయునుగాని

యోగ్యునితో సహవాసము చేయుటయం దెంతమాత్రము నిష్టపడఁడు.

31. క్రూరమైనమనస్సుగల యజమానుని సేవించు యోగ్యులకుఁగూడనా క్రూరగుణమే పట్టుబడి చెడుప్రవర్తన మభ్యాసమగును. గోదావరి మొదలైన గొప్పనదులు సముద్రములోఁగలిసినమాత్రమున వానికిముందున్న మాధుర్యాదిగుణములు చెడి యుప్పదనమే తప్పకకలుగును గదా.

32. తాను జేయుదుర్మార్గత యెంతనేర్పుతోదాఁచి యుంచిననది బయలుపడకమానదు. రాగిమీఁదఁబూయఁబడిన బంగారపునీరు చెదరిపోవునప్పుడు క్రమక్రమముగా రాగిబయలుపడదా?

33. పామునకుఁ బాలుపోసినచోదానివిషము వృద్ధిబొందునట్లు, దుర్జనునకు మేలుసేయునెడల దుర్గుణములే పెరిగి కీడుసంభవించును.

34. నీచుఁడు గొప్పవారినినిందించునెడలఁ దాను జేయఁబూనుపనులు చెడఁగొట్టుకొనుటయేకాక, నిరర్థకమైనతప్పును జెంది, తనప్రాణమునుగూడఁబోఁగొట్టుకొనును.

35. ఇతరుల మేలు గోరనిబుద్ధిహీనుఁడు సంపదయందును దారిద్ర్యదశయందు నేకరీతిగానే యుండును. గుడ్డివాఁడర్ధరాత్రియందును బట్టపగటియందును నేకరీతిగా నేయుండును గాని, వానికి నొకదానివలన నష్టమును మఱియొకదానివలనఁబుష్టియును లేమగదా.

36. అల్పుఁడు మర్యాద విచారించకుండఁ గఠినమైన మాటలేపలుకును. గుణపూర్ణుఁడైన బుద్ధిమంతుఁడట్లెంతమాత్రమునుబలుకఁడు. నీళ్లు తక్కువగానున్న కుండతొణుకును

గాని నిందుకుండ తొణుకునా?

37. పాపపునడవడి గలవాఁడు ప్రకాశవంతుఁడుగాఁగనఁబడిన ప్పటికిని దనలోపలనుండు చెడుగుణములు పోనేరవు గనుక నట్టివానినినమ్మఁగూడదు. పాపటికాయ, పైకెను న్ననికాంతిగలదై యున్నప్పటికిని, దానిలోనుండు విరోధపు చేఁ దెన్నివిధములనైనఁ బోనేరదు.

38. తెలివిలేనివాఁడు మంచితెలివిగలవారితోనుండినప్పటికిని వారినడవడిపట్టుబడదు. ఒకసరస్సులోపల హంసలతో నుండుకొంగ కాహంసలనడక లేలాగునఁగలుగును.

39. ఇతరులను నిందించువాఁడు, చేయవలసినపనులను చేయకుండువాఁడు, నీచబుద్ధిగలవాఁడు, దీర్ఘకోపి, వీరునలుగురును నీచులు.

40. తేలునకుఁదోకయందును, ఈఁగకుఁదలయందును, పామునకుఁగోరలయందును, దుర్మార్గునకు సర్వశరీరమునందును, విషముండును.

41. వ్యాకులపడుచు దానముచేయుట, ముందుచేసినమేలును మఱచుట, దుఃఖస్వభావము, చెడుప్రవర్తనము గల వారినిఁబొగడుచుండుట, ఇవి దుస్స్వభావముగల మనుష్యునికి గుఱుతులై యున్నవి.

42. దివ్యజ్ఞానము, నిజము, తపస్సు, మంచిప్రవర్తనము, బుద్ధి, ధనము, గొప్పతనము, ఈగుణములన్నియును స్త్రీలోలుని విడిచిపెట్టి పోవును.

వైరాగ్యము.

1. హంసములను, శుకములను, మయూరములను, నానావర్ణములుకలవానిగా సృజించినయీశ్వరుఁడే వానికిఁదగి

నవృత్తి కల్పించెను.

2. మనకు సత్యమైన జ్ఞానమును ప్రసాదించుటకును సన్మార్గమున నే ప్రవర్తింపబుద్ధి బుట్టించుటకును నిరంతరమును సర్వకారుణికుఁడైన యీశ్వరుఁ బ్రార్థింపవలయును.

3. ఎంతటివారు మనకు సహాయము చేసినను, భగవంతుఁడు నియమించిన కాలముననే మనపనులు నెఱవేఱును.

4. కుండల యొక్క ఆకారములు వేలు వేలు గానున్నప్పటికిని మన్నొక్కటే. నగలనేకములైనప్పటికిని బంగారమొక్కటే. అనేక గోవులవలనఁ గలిగినప్పటికిని పాలొక్కటే. నానాశరీరములందుండినప్పటికిని దేవుఁడొక్కఁడే.

5. చనిపోయినవానిని ధనము గృహమందే విడిచిపెట్టును; స్నేహితులును చుట్టములును కాటియందు విడిచిపెట్టిపోవుదురు. అయితే వాఁడు చేసిన మంచిపనులును, చెడ్డపనులు మమాత్రము, వాని వెంట వెళ్లును.

6. లోకమునందు మన బ్రతుకు నిశ్చయము గాదు; మనవయః కాలమును, ద్రవ్యమును, శాశ్వతములు గావు; ఆలు, బిడ్డలు మొదలైనవారు శాశ్వతముగా నుండరు; సత్కార్యములును, కీర్తియును ఈ రెండే శాశ్వతముగా నుండును.

7. భగవత్ప్రియములయిన పనుల కే ధనము వినియోగింపఁబడునో, యాధనమంతయు భగవత్ప్రీతి చేతఁ దనయంతటఁ దానే పెరుగును.

వివిధధర్మములు.

1. పరులకు మేలుఁ జేయుట పుణ్యము సంపాదించుటకొఱకే; కీడుఁ జేయుట పాపము సంపాదించుటకొఱకే.

2. ఈఁగలు, గాలి, భోగపుది, బిచ్చపువాఁడు, ఎలుక,

ఈమెదును పరులను బీడించును.

3. కోపమన్నిపనులను జెఱుచుటకుఁ గారణమగును గనుక, నాకోపమును విడుచువాని కన్నికార్యములును సిద్ధించును.

4. ఆఁడుది దుఃఖించుట దరిద్రము గనుక, లేనిపోనితప్పులెంచి జగడములాడి పెండ్లామును దుఃఖపెట్టఁగూడదు.

5. ఏసమయమున నెట్లునడువవలెనో, యది దెలిసి నడుచువాఁడు, తందరలేక ఫలమును బొందును.

6. చెఱువు పూర్ణముగా నిండునప్పుడు, కప్పలు దమయంతటఁదామేవచ్చి చేరునట్లు, సంపద గలుగునప్పుడు, బంధువులు వచ్చి చేరుదురు.

7. ప్రశస్తమైన బంగారములోనైనను, వెలిగారము చేరకయుండినయెడల, నదియతుకఁబడనియటుల, మనుష్యుఁడెంత విద్యావంతుఁడైనను, ప్రాపకబలము లేనియెడల, వృద్ధిలోనికి రానేరఁడు.

8. చకోరములనఁగా వెన్నెలపక్షులు, చంద్రోదయమయినందుకును, జక్కవపక్షులు సూర్యోదయమయినందుకును, సంతోషించును.

9. స్త్రీలు ఎంతతఱుచుగా నద్దములోఁజూచుకొనుచుందురో, యంతతఱుచుగా గృహకృత్యములను పేక్షించుచుందురు.

10. ఏబదిసంవత్సరములు పాటుపడి సంపాదించిన మంచిపేరు, ఒక్క యవివేకపుపనివలనఁబోగొట్టఁబడవచ్చును.

11. దరిద్రుఁడు నూఱుతప్పితములు చేసినను దనతోడివారు సయితము వానిని గణింపరు. గొప్పవాఁడొక్కతప్పితముఁ జేయునెడల నది బహుత్వరితముగాఁ బ్రపంచమంతట

వ్యాపించును.

12. వెండియు, బంగారమును, జాతిలోఁబుట్టినప్పటికిని బ్రతి జాతియందు నీలోహములు దొరకనేరవు.

13. మాణిక్యము బురదలోఁబడినప్పటికిని మాణిక్యమే యందురు; ధూళియాకాశముపై కెగసినప్పటికిని ధూళియేయందురు.

14. రాఁబోవునుపద్రవములను ముందుగాఁ దెలిసికొని వానిని నివారణముఁ జేసికొనుట కుపాయములు వెదకువాఁడు మిగులసుఖపడును, అట్టియుపద్రవములు సంభవించిన తరువాతనయినఁదగినప్రయత్నములు చేసి తప్పించుకొనువాఁడు కొంతసుఖపడును, ఏమియుఁ దెలియనివాఁడు బొత్తిగాఁ జెడిపోవును.

15. బంగారుబొమ్మకు మసిపాఁతగట్టినయెడల నసహ్యముగానుండునుగనుక, అందమైనవస్తువును జక్కనివస్తువుతోనే చేర్పవలెనుగాని కురూపవస్తువుతోఁ జేర్పఁగూడదు.

16. మనుష్యుఁడు బీదవాఁడైనప్పుడు చుట్టములనాశ్రయించినయెడల వారు మిక్కిలి యల్పునివలె నలక్ష్యము సేయుదురు.

17. ఏనుఁగు బురదలోదిగబడినయెడల దానిని లేవనెత్తుటకు ఏనుఁగేసామర్థ్యముగలదిగాని పందికి అట్టిశక్తి లేదు, ఈ ప్రకారమేగొప్పవారికి ఆపదవచ్చినయెడల గొప్పవారే తప్పింపసమర్థులు.

18. కీలుబొమ్మ తనకీలూడినతరువాత నెప్పటివలెనుండక చెడిపోవునట్లు మనుష్యుఁడు తనసహజస్థితితప్పినయెడలఁ జెడిపోవును.

19. మంచివాఁడను కీర్తిని సంపాదించుటకు బహుదినములు

పాటుపడవలసియుండును; అపకీర్తి ఱెప్పపాటుకాలములోనే సులభముగావచ్చును.

20. డాబుగా బట్టలుకట్టి రాజసముగా జీవించినయెడల అహంకారము గర్వము మదము గలుగుటయేగాక మోహ చింత మొదలయిన దుర్గుణములు గలుగును.

21. పరుల మేలుజూచి యోర్వలేనివాఁడును రోఁతగలవాఁడును సంతుష్టిలేనివాఁడును కోపముగలవాఁడును ఎల్లప్పుడుసందేహించువాఁడును ఒకనియింటఁ గడుపుకూటికిఁ గాచుకొనియుండువాఁడునను నాలుగురును దుఃఖమునుబొందువారలైయున్నారు.

22. నీచుఁడు దనయజమానుని యెదుట నతివినయచేష్టలచేఁ దననీచత్వమును గనపఱుచును. గొప్పవాఁడు స్వభావగాంభీర్యముగలిగి యథోచితముగ నుండును.

23. వీఁడు తనవాఁడనియు వీఁడు పరుఁడనియు నెన్నుట లఘుబుద్ధులకుండును. మహాత్ములకు లోకమే కుటుంబము. ప్రపంచమున్నంత కాలము మనము బ్రదుకఁబోము. కాఁబట్టి యున్నంతకాలమందఱికిని మంచివాఁడనిపించుకొనిపోవుట శ్రేయము.

24. దుర్జనుఁడు తలఁచునది యొకటి, చెప్పునది మఱియొకటి, చేయునది యింకొకటి. సజ్జనుఁడు తలంచునదియుఁ జెప్పునదియుఁ జేయునదియు నొక్కటియేయైయుండును.

25. ముందుగాఁ జోటుఁ జూచి పాదమూఁపి తరువాత వెనుకటి పాదమెత్తవలెను. ఆప్రకారమే స్థానాంతరమును విచారించికొనక పూర్వస్థానమును విడువఁబూనుకొనరాదు.

26. అల్పుని యాచించుటకంటె నిప్పులోఁబడి శరీరమును గా

ల్చికొనుటమేలు; అనృతమాడుటకంటె మౌనముగా నుండుట మేలు; పరుల ధనమును దోచుకొనుటకంటె భిక్షమెత్తుకొనుట మేలు.

27. వివేకహీనుఁడైన ప్రభువును గొలుచుటకంటె వనవాసము త్తమము. యాచించుకొని బ్రతుకుటకంటె మరణము శ్రేయము. సేవకవృత్తి మానమును హరించునట్లు యాచనవృత్తి సమస్త గౌరవములను హరించును.

28. ప్రియవచనములతోడిదానము, గర్వసహితముగాని జ్ఞానము, క్షమాసహితమైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన విత్తము, ఈనాలుగును లోకమందు దుర్లభములు.

29. సర్వదానములు, సర్వవ్రతములు, సర్వయాగములు, శరణాగతరక్షణముతో సరిగావు. శరణాగతుల నుపేక్షించుకంటె నధిక పాపము లేదని ధర్మజ్ఞులు చెప్పుదురు.

30. ఉదరపోషణమునకయి పరులకు శరీరమమ్ముకొనుట మిక్కిలి హేయము; పరాయత్తవర్తనుఁడు మృతకల్పుఁడు. అయినను సేవకుఁడు స్వకృత్యములయందు స్వామిచేత మన్ననఁబడసెనా, సేవా దుఃఖము గొంతనిస్తరించును. ఉపేక్షింతుఁడయ్యెనా దానికంటె దుఃఖము లేదు. పరాభూతుఁడయ్యెనేని జెప్పవలసినదేమి; కాన సేవకవృత్తిచే వచ్చుపాయసముకంటె స్వచ్ఛందవృత్తిచే లభించు గంజి మేలు.

31. హితాహిత వివేకములేక విహితకర్మములు అనఁగా విధింపఁబడిన పనులు మాని స్వోదరముమాత్రము పూరింపఁగోరువాఁడు అనఁగాఁ దనకడుపునుమాత్రము నిండించుకొనఁగోరు వాఁడు పశుతుల్యుఁడు; అంతియెకాదు, భారవాహియయి తృణమాత్రాశనమై కృష్యాదిక

మర్ణములకత్యంతోపకారకమైన వృషభము నరపశువు కంటె మేలుగాదే?

32. ప్రవర్తనము తిన్నగా లేకపోయినయెడలఁ గోటితీర్థయాత్రలు చేసినప్పటికిని బుణ్యలోకములు గలుగనేరవు; యుక్తప్రవర్తనమువలన మాత్రమే పుణ్యలోకములు లభించును.

33. కొందఱు దుఃఖమునే సుఖమని భ్రమింతురు; తప్పత్రాగిన మనుష్యులు దానిమత్తతగప్పియున్న నాలుగుగడియలును దేహము తెలియక త్రుళ్లి గంతులువైచుచు తామే మొ సుఖపడుచున్నామనుకొందురు. విచారించిచూడఁగా వారుపడునదియంతయు దుఃఖమేకాని సుఖముకానేరదు. వారు దేహముఁదెలియనియప్పుడు చేసిన దుష్కార్యములమాట యటుండఁగా, మైకముతీఱిన వెనుకఁబడెడు శ్రమయుఁ, ద్రాగుటవలనఁ దమకుటుంబములకుఁ గలుగునష్టములును, దేహములుచెడిపోయి బహురూపముల బాధించువ్యాధులును, అందువలనవచ్చునది యంతయు, దుఃఖమేకాని వేఱొకటిగాదు.

34. అర్థనాశము, మనస్తాపము, గృహమందలి చెడ్డనడత, వంచన, పరాభవము, ఇవి ప్రచురము చేయఁదగవు.

35. చెడ్డభార్య గలిగియుండుట, దుర్మార్గుఁడైన స్నేహితుఁడు కలిగియుండుట, గర్వియైన నవుకరు గలిగియుండుట, పామున్నయింటిలోఁ గాపురముండుట, ఇవి నిస్సందేహముగా చావుతో సమానములై యున్నవి.

36. మంచి ప్రవర్తనగల భార్య యమృతమువలె సంతోషమును గలుగఁజేయును. పిల్లవాండ్ర మాటలు తియ్యగానుండును. ప్రభువులయొద్ద గౌరవమును జెందుట మ

నోరంజనముగా నుండును. కష్టార్జితము వలన గౌరవ ముతో భోజనము చేయుట రుచికరముగా నుండును.

37. ఋణపడుట, భిక్షమడుగుట, ముసలితనము, వ్యభిచారము, దొంగతనము, బీదతికము, రోగము, ఉచ్ఛిష్టమును దినుట, ఈయెనిమిదియు గొప్పయుపద్రవములై యున్నవి.

38. దాసియు, పనివాడుఁను, కొడుకును, చుట్టమును, వస్తువులును, బండి మొదలైన వాహనములును, ధనమును, ధాన్యమును, కలిగియుండుట ప్రసిద్ధమైన భాగ్యము.

39. పిల్లవాండ్లతోఁ జెలిమిచేయుట, నిర్హేతుకముగా నవ్వుట, స్త్రీలతో జగడమాడుట, దుర్మార్గుని యొద్దఁ గొలువుండుట, గాడిదె నెక్కుట, వీనివలన మనుష్యుఁడు నీచత్వము నొందును.

40. ధనముచేత నందఱును స్వాధీనులగుదురు. ధనము లేనియెడల నిన్ను నీతల్లియే దూషించును; నీతండ్రి నిన్నుఁ జూచి సంతోషింపఁడు; నీయన్నదమ్ములు నీతో మాటలాడరు; నీ భృత్యుఁడు నీపైని గోపించును; నీ కొడుకు నీ వెంటరాఁడు; నీ భార్య నిన్నుఁ గౌఁగలించుకొనదు. ధనము నడుగుదువను భయముచేత నీస్నేహితుఁడు నీతోననుతాపపుమాటలనైననాడఁడు; కాఁబట్టి ధనము సంపాదింపవలెను.

41. వ్యసనము, సొద, అను నీరెంటిలో వ్యసనమే హెచ్చయినది. ఎందుచేతననఁగా, సొద, ప్రాణములేనిదానిఁ గాల్చును; వ్యసనము ప్రాణముతోఁ గూడుకొనియున్న శరీరమును, గాల్చును.

42. పచ్చికాయను బండవేసినయెడల, నదిపండక యెండినయటుల, నాత్రపడి చేసినకార్యము, నెఱవేఱకపోవును.

43. ఉప్పును, గప్పురమును, రూపముచేత నేకరీతిగ నున్నను రుచిచేత భేదము గలిగియున్నయటుల, మనుష్యుల, లోఁ గొందఱు సత్పురుషులుగాను, గొందఱు నీచులుగాను, నుందురు.

44. యజమానుఁడు తనభృత్యులయెడల ననుకూలముగానున్నప్పుడు, వారుతప్పితములు చేసినప్పటికి, నవి తప్పులుగాఁ దోఁచవు; అతఁడు ప్రతికూలముగానున్నప్పుడు, సరియైనపనిఁ జేసినప్పటికి, నది తప్పుగానే కనఁబడుడుమ గనుక, బుద్ధిమంతులు, కార్యాకార్యములెఱిఁగి నడుచుకొనవలెను.

45. తియ్యనిపదార్థములు దినుటయు, బహుజనులు నిద్రబోవుచుండఁ దానుమేల్కొనియుండుటయు, ఏకార్యము నుగుఱించియైన నాలోచనము చేయుటయు, మార్గమందొంటరిగా నడుచుటయు, నొకనికిఁదగవు.

46. దుర్జనులకు సంపదగలిగినను విద్య సంప్రాప్తమయినను అపరిమితగర్వము గలుగును. ఇవియె సత్పురుషునకుఁ గలిగెనేనిఁ దామతివినయముగలవారుగాను నమ్రతగలవారుగాను బహుజనశ్లాఘనీయులుగాను నుందురు.

47. సంపద బంధువులను స్నేహితులను గలుగఁజేయును. సంపదయే పురుషునిబరాక్రమముగలవాఁడని యనిపించును. సంపదగలవాని ననేకులు మంచిబుద్ధిగలవాఁడని చెప్పుదురు. సంపదలేనివానికి భోజనము మొదలైన సౌఖ్యములుండనేరవు. కాఁబట్టి తనశరీరమందున్నరక్తము సయితము తన్ను విడిచిపోవును; అట్లుతనశరీరమందున్నరక్తమే తన్నువిడిచిపోవునపుడు భార్యయుఁ జెలి

కాంద్రుడను దన్నువిడిచిపెట్టిపోవుట యాశ్చర్యమా?

48. తనరాబడికంటె ప్రయధికముగఁ జేయునెడలఁ దాను గుబేరునంత ధనవంతుఁడైనను గడ్డిమోసి యమ్ముకొనవలసివచ్చును? ఆర్జనకంటెవ్యయము తక్కువగా నుండునెడలఁ దానుబేదవాఁడైనను గుబేరునితో సమానుఁడౌను. సంపదగల వెట్టివానినైనను లోకులు స్తోత్రముఁ జేయుదురు. సంపదదొలఁగిపోయినచో నిందింతురు. కాఁబట్టి దారిద్ర్యముకంటె కష్టము వేఱొకటిలేదు.

49. వృక్షములు ప్రయత్నము లేకయే కాలమందెట్లు పుష్పఫలములతోఁ గూడుకొనియుండునో, ఆప్రకారమే సుఖదుఃఖములు కాలమువచ్చినప్పుడు ప్రయత్నము లేకుండనే సంభవించును.

50. విశేషదయగలవాఁడు కాలమునకుఁదగినదానిని మనస్సునందు యోచించి కఠినముగా మాటలాడినయెడలఁ దప్పక లాభము గలుగును. మేఘము గర్జించినతరువాత వర్షముగురిసి మనపంటలు మొదలైనవానికి లాభముఁ గలుగఁజేయలేదా?

51. అగ్ని కాలుచునుండువఱకుఁగట్టె ప్రకాశము గలిగియుండును. అది యాఱిపోయినతోడనే యాకట్టెకు నలుపురంగుగలుగును; ఈప్రకారమే యదృష్టము రాణించువఱకు మనుష్యునిరూపు ప్రకాశించుచుండును. అదృష్టము మఱలినతరువాత రూపు బొత్తిగామాఱిపోవును.

52. నీచుఁడెంతప్రయాసపడినప్పటికిని బుణ్యపురుషునకదృష్టమువల్లఁగలుగు సుఖానుభవము నెంతమాత్రమును బొందనేరఁడు. మదపుటేనుగుల కుంభస్థలమునందుండు మాంసము సింహము తలంచినతోడనే దొరుకునుగాని

యేవిధముచేతనైనను నకర్కది సంప్రాప్తమవునా?

53. గొప్పబలముగలవాఁడు దనబలమును గ్రమముగా నుపయోగ పఱుచుకొననియెడల నాబలమువలననే తాను జెడును. ఎట్లనఁగాఁ జెఱువుగొప్పదైనను దానికట్లుబలహీనములై యున్నయెడల నీళ్లధికమైనప్పుడు నడుమఁదెగఁగొట్టఁబడి నీరుపాఱిపోవునుగదా?

54. గొప్పవాఁడు కష్టదశను బొందినయెడల నొక మంచిప్రభువే తిరిగి యతనిదారిద్ర్యమును బోఁగొట్టఁగలఁడుగాని నీచులెందఱైన నతనిస్థితిని బాగుచేయఁజాలరు; ఏలాగుననఁగాఁ బెద్దచెఱువెండిపోయినప్పుడు మేఘముతప్ప వేలకొలఁదితుంపరలు తృప్తిఁబొందించుటకు సమర్థములగునా?

55. దైవానుగ్రహము దప్పినయెడల నెంతగొప్పవాఁడైన నల్పునిచేతఁగూడ బాధపడవలసివచ్చును; అతిశయించిన మదపుటేనుఁగుపైని మావటీఁడెక్కి యదరించి బెదరించిన నది వానిని సహించుకొనియుండదా?

56. దుర్మార్గుని స్వభావముఁ దెలిసికొనక వాండ్రకు బుద్ధిచెప్పుటకెవ్వరును సాహసింపఁగూడదు. ఇది వాని కోపమును రగులఁబెట్టును; కాఁగిననూనెలో నీటిబొట్టుపడఁగానే పైకిలేచి భగ్గునమండిపడదా?

57. తనయదృష్టము బాగుగనుండనియెడల నితరులకలిమివలనఁ దనకుఁబ్రయోజనము గలుగనేరదు. కన్నులుగలవారు తప్ప గుడ్డివారు చంద్రుఁడు ప్రకాశించుచుండఁగా నా వెన్నెలవలనఁగలుగుసంతోషము ననుభవింపనేరరు.

58. సమర్థుఁడైన న్యాయాధిపతియే న్యాయపరిశీలనముఁ జేయఁగలఁడుగాని యసమర్థుఁడు చేయలేఁడు; క్షీర

మును జలమును గలిసియున్నప్పుడు వానిని వేఱుపఱు
చు సామర్థ్యము హంసకే కలదుగాని పిల్లికిఁగలదా?

59. జనులు దమకుఁ దెలియనిపనిని నెఱవేఱుచుకొనుటకొక తె
లివిగలమనుష్యుని సాహాయ్యమును సంపాదించుకొనవ
లెను. అట్లుచేసినయెడలఁ దమకార్యములు కొఱఁతలే
కుండఁజక్కఁబడును; నొసటను బొట్టుపెట్టుకొన్నప్పు
డు చేతియందద్దముగూడ నున్నయెడల నాయద్దమును
జూచి బొట్టుసరిపఱుచుకొందురుగదా?

60. దక్షతలేనియింటి కెంతయాదాయము వచ్చినను నిష్ప్ర
యోజనమై చెడిపోవును. ఒకచెఱువులో నెన్నిప్రవా
హములువచ్చిచేరినను గట్టు దిట్టముగా నుండనియెడల నీ
రునిల్చునా?

61. మాటలాడుటకు సామర్థ్యములేనివారు తప్పుగా మాట
లాడినప్పటికిని వివేకులందఱును గనికరింతురుగాని గ
ద్దింపరు. తప్పటడుగులు వేసెడిపిల్లలను బెద్దవారు ము
ద్దుపెట్టుకొందురుగాని పడఁద్రోయరుగదా?

62. నీచుఁడున్నతదశను బొంది పీఠముపైఁగూర్చుండి యున్న
ప్పటికిఁ దనకంటెఁ గ్రిందుగాఁ గూర్చుండు విద్వాం
సుల గౌరవమునకుఁ గొఱఁతరాదు. కోఁతిచెట్టచివరకొ
మ్మపైఁగూర్చుండియుండఁగా దిగువను సంచరించు గం
డభేరుండపక్షులు, పులులు, సింహములు మొదలైన
వానికి గౌరవముతగ్గునా?

63. మనుష్యుఁడు బలవంతుఁడుగా నున్నప్పుడు తనబంధువు త
నకు సహాయుఁడగును; బలము తగ్గినతోడనే యాబం
ధువే తనకు పగవాఁడగును. అగ్ని బలముగలిగి యడవినిగా
ల్చుచున్నప్పుడు గాలి దానికి సహాయమగును; ఆయగ్ని

క్షీణించుచున్నపుడా గాలియే దానినార్చి వేయును.

64. మంచిపని చేయుటకుఁదలపెట్టునప్పుడు నీచుఁడొకఁడు దాని కిఁ బ్రతికూలముగా మాటలాడునెడల మనమాపనిని విడువఁగూడదు; భోజనము చేయునపుడు ఈఁగ వాలినంతమాత్రము చేత భోజనము చేయుట మానివేయుదురా?

65. రాజులు సారస్యము నెఱిఁగినవారిని దమయొద్దగౌరవముతో మంచుకొందురుగాని మూర్ఖుని జేరఁదీయరు. ముద్దుగా మాటలాడు చిలుకను బెంతురే కాని కాకినెవ్వారైనను బెంతురా?

66. ఒక పెనులుబ్ధునినమ్మి గొప్పపని సాధింపఁబూనుకొన్నవాఁడు శీఘ్రముగా హానినిజెందును. కట్టుదిట్టములేనిపడవపైఁ బోవువాఁడు లోఁతుప్రవాహమును దాఁటి గట్టెక్కఁజాలక హానిఁజెందఁడా?

67. మనుష్యుఁడపరిమితముగా భోజనము చేయునెడల హాని సంభవించును; పొయిలో నూపిరితిరుగనియటులఁ గట్టెలు పెట్టినయెడల నగ్గియారిపోవునుగదా?

68. తనస్థానమును విడిచిపెట్టివచ్చునప్పుడెంతబలాఢ్యుఁడైనను నిజస్థానికుఁడైన యల్పునిచేతనైనను మోసపోవును. మదపుటేనుఁగు అడవులనుండి బయలుదేరి నీళ్లలోఁదెలియక చొఱఁబడి మొసలికాటునకు లోఁబడదా?

69. ఒకమూఢుఁడు నీతిప్రవర్తనము చేతఁ బ్రసిద్ధినొందినవానిని నీచపుమాటలాడునెడల నతని గౌరవమెంతమాత్రమును తగ్గనేరదు. మంచినీటికోనేటిలోఁ గాకి రెట్టవేయునెడల నాకోనేరు నిందింపఁబడునా?

70. స్వాభావికమైనబుద్ధి నిలకడగానుండునటుల తెచ్చిపెట్టు

కొన్నబుద్ధి ఆసమయమున కుపయోగించినను తరువాత నిలువనేరదు. బంగారుకాంతి యెన్నిదినములకైనను పోకుండనుండును. సానబట్టినప్పటికి నినుపతేకుకాంతి నిల్చునా?

71. శరీరమునకంతటికిని తల శ్రేష్ఠము; ఇంద్రియములకన్నిటికిని కన్ను శ్రేష్ఠము; రుచులాఱింటిలోనుప్పు ముఖ్యము; నదులకు నీళ్లు ముఖ్యము.

72. ధనాశగలవారికి గురువు లేఁడు, చుట్టము లేఁడు; కామాతురులకు భీతిగాని సిగ్గుగాని యుండదు; విద్యాపేక్షగలవారికి సుఖముగాని నిద్రగాని యుండదు; ఆఁకలిగానున్నవారికి రుచిగాని పక్వముగాని గానరాదు.

73. దానపరుఁడు బీదవాఁడుగానుండుట, లోభిద్రవ్యవంతుఁడగుట, పాపములు చేయువాఁడు చిరకాలము బ్రదుకుట, మంచిపని చేయువాఁడు త్వరలో చనిపోవుట, వీనిని కలియుగమునందు మనుష్యులు పొందుచున్నారు.

74. భార్యనుండి వేఱుపడుట, సజ్జనుల చేత నిందింపఁబడుట, ఋణశేషముంచుట, దుర్జనుల సేవించుట, బీదఱికమునందుఁ దమస్నేహితులనుజూచుట, ఈయైదును శరీరమును నిప్పులేకుండనే కాల్చుచున్నవి.

75. పుస్తకమును, ధనమును, ఇతరులకిచ్చినయెడల నవి తిరిగివచ్చుట దుస్తరము; ఒకవేళ వచ్చినను సగముచెడి వచ్చును.

76. సింహములు మూడేసిగాఁ బుట్టును; పులులయిదేసిగాఁ బుట్టును; అయినప్పటికిని వానిపాపము వాని సంతానమును నాశముఁ జేయుచున్నది. ఆవులొకటియొకటిగాఁ బుట్టినను వానిపుణ్యము వాని సంతానమును వృద్ధిఁజే

యుచున్నది; కావున మనమెల్లప్పుడు పుణ్యకార్యముల నే చేయవలెను.

77. మనకుటుంబమువారు సాధారణముగాఁ జేయుచుండు వృత్తి చేతఁబ్రదుకుట ఘనమైనది, వ్యవసాయముచేతను వర్తకముచేతను బ్రదుకుట సాధారణమైనది, ఇతరుల యొద్ద కొలువుచేసికొని బ్రదుకుట నీచమైనది, దొంగతనము చేతనును ఇతరులను మోసముఁజేయుట చేతనును జీవించుట చావునకు సమానమైనది.

78. కోపము గొప్పవారియం దొకనిమిషమేయుండును; మధ్యములయందు రెండుగంటలసేపుండును, నీచులయందె నిమిదిజాములవఱకుండును; పాపాత్ములయందు వారు చచ్చువఱకునుండును.

79. చెడుమనుష్యుని, బంగారమును, చెడ్డస్త్రీని, చెడుమృగమును, చెఱకులను, నువ్వులను, పసివాండ్రను, గుణముకలుగఁ జేయుటకై కొట్టవలెను.

80. చంద్రుఁడు రాత్రిని బ్రకాశింపఁజేయును; సూర్యుఁడు పగటిని బ్రకాశింపఁజేయును; ధర్మమన్నిలోకములను బ్రకాశింపఁజేయును, మంచికుమారుఁడు తనకుటుంబమును బ్రకాశింపఁజేయును.

81. మనమేలును గోరువాఁడే మనచుట్టము, మనను గాపాడువాఁడే మనతండ్రి, మనయందువిశ్వాసముగలవాఁడే మనస్నేహితుఁడు.

82. దుర్మార్గులైన కొడుకులు నూఱుమందియుండుటకంటె మంచిగుణములు గలవాఁడొకఁడేచాలును, ఒకచంద్రుఁడు ప్రకాశించుచుండఁగా వేయి నక్షత్రములు ప్రకాశించుటకుఁబ్రయోజనమేమి.

83. అభ్యాసములేకపోయిన యెడల విద్యవిషమగును; జీర్ణము కానియెడల భోజనమువిషమగును. బీదవానికి సభ విషమగును. ముసలివానికి పిన్నవయసుగల భార్యవిషమగును.

84. యాచకుఁడు పిల్లవాఁడు స్త్రీలు రాజు అల్లుఁడు ఈయైదుగురును కలిమిలేములను ఆలోచింపరు.

85. పక్షులకాకాశము బలము; చేపలకునీళ్లు బలము; శక్తిలేని వానికిరాజుబలము. పిల్లలకేడ్పుబలము.

86. మనముచదివినది మనమనస్సుననుండక పుస్తకములలోనే యుండునెడల నదియును, ఇతరులయొద్దనున్న మనధనమును, సమయమునకుపయోగింపవు.

87. యజమానుఁడులేని పనులును, చిన్నవాండ్రునుస్త్రీలునుత్రాగుబోతులునుయజమానులుగా నుండుపనులును, ఒకపనికనేకులు యజమానులుగా నుండుపనులును, చెడిపోవును.

88. ఆఁడుదానిని బాల్యమందుఁదనతండ్రి కాపాడుచున్నాఁడు; వయఃకాలమునందు పెనిమిటికాపాడుచున్నాఁడు; ముసలితనమునందు కొడుకులుకాపాడుచున్నారు. కాఁబట్టి స్త్రీలకు స్వేచ్ఛలేదు.

89. కఫమునకును జెడ్డవానికిని గుణములు సమానములు. తీపిచేతఁగోపముపుట్టును; చేఁదుచేతనదిపోవును.

90. కొందఱు మంచివిద్వాంసులు చెడుప్రవర్తనము గలవారైయున్నారు. కొందఱు నిరక్షరకుక్షులు మంచిప్రవర్తనము గలవారైయున్నారు. ఎవఁడు జ్ఞానమును, సత్ప్రవర్తనమును, సమానముగాఁ గలవాఁడైయుండునో, వాఁడేపుత్రుఁడు. వాఁడేయందఱికంటె శ్రేష్ఠుఁడు.

91. ఎచ్చుగా ముద్దు చేయుటచేత పెక్కు చెడుగులు పుట్టుచున్నవి; కొట్టుటచేత ననేకలాభములు గలుగుచున్నవి; కాఁబట్టి కొడుకును, విద్యార్థిని, వలసినప్పుడు కొట్టవలెను; ఎచ్చుగా మాలిమి చేయరాదు.

92. తత్కాలమునందుఁ దటస్థించుపనులను జక్కఁబఱుచుటకొఱకును, అపాయకరములైన పనులను నివారించుటకొఱకును, రాఁగల ప్రయోజనములను సమకూర్చుటకొఱకును, ఎవఁడు ఘనమైన యాలోచనములను జేయఁగలఁడో, వాఁడే మంత్రియగుటకుఁ దగినవాఁడు.

93. ఏపనినైనను మనము ముందుగాఁ బరిశోధింపక చేయఁగూడదు. బాగుగాఁ బరిశీలించిన పిమ్మటఁ జేయవలెను; ఆప్రకారము చేయకపోయినయెడల మనుష్యుఁడు దుఃఖము సంప్రాప్తమగును.

94. అధికారమును జెల్లించుటయే రాచఱికమునకుఁ బ్రయోజనము; మంచిప్రవర్తన తపస్సునకుఁ బ్రయోజనము; దైవజ్ఞానమే చదువునకుఁ బ్రయోజనము; సత్పాత్రదానము స్వభోగమును ద్రవ్యమునకుఁ బ్రయోజనములు.

95. ప్రపంచమునందుండు అన్నిగుణములును మొదట నభ్యాసము చేతనే పట్టుపడి కొంతకాలమునకు స్వభావముగా మాఱిపోవును. అందులో మంచిగుణములకన్నఁ జెడుగుణములు త్వరగాఁ బట్టుపడును. అట్లు పట్టుపడిన తరువాత మంచిగుణమును గాని చెడుగుణమును గాని మాన్పుట బహుకష్టతరము; ఆరంభింపకమునుపు ప్రతికార్యమును అసాధ్యమైనదిగానే కనబడును. ఆపనిలోఁ బ్రవేశించిన తరువాత నానాటికి మనము మొదట ననుకొన్నదానికంటె సులభమై యలవాటువలనఁ జివరకతిసులభమగు

వును.

96. ఎల్లవారును తమప్రవర్తనమును దిన్నదినానిగా నుంచుకొనుటకు ముఖ్యముగాఁ బ్రయత్నము చేయవలెను. ప్రవర్తనము తిన్నగా నుండుటకు నీతికలిగియుండుట యత్యావశ్యకమై యున్నది. నీతిగా నుండుటవలనఁ గలుగుఫలములు తనకు మాత్రమే కాక సామాన్యముగా మానవకోటికంతకును మిగుల ప్రయోజనకరముగా నుండును. నీతివర్తనమువలన మనమనస్సునకొక విధమైన తృప్తియు సంతోషమును గలుగును. సంపదనుగాని అధికారమునుగాని అక్రమముగానును బలవంతముగానును మనయొద్దనుండి యితరులు తీసికొనిపోఁగలరుగాని సత్ప్రవర్తనమువలనఁ గలిగెడి సౌఖ్యమునుగాని సంతోషమునుగాని తీసికొనిపోఁజాలరు. రోగమైనను శరీరమునకు నొప్పి గలిగించును గాని మనస్సంతోషమునకు భంగము గలిగింపలేవు. సత్ప్రవర్తనముగలవాఁడు ప్రపంచసంబంధముగల వేయికష్టములలో మునిఁగియున్నను హృదయసంబంధముగల యానందమునకుఁ గొఱఁతగలుగకుండ సుఖించుచుండును. దుర్మార్గుఁడు పరులకన్యాయము చేసియు, కల్లలాడియు, హింసించియు, సంపాదించిన ధనమును సుఖముగా ననుభవింప నేరఁడు. తనమనస్సెప్పుడును దుర్మార్గతతో ధనార్జనము చేసితివని తన్నే దూషించి బాధించుచుండును. ఆమనోవిచారము రాత్రులయందు తనకు నిద్రపట్టనీయదు. నిద్రపట్టినప్పుడు కలలో సయితము నేరములే వచ్చుచుండును, పగలు సయితమొంటరిగా నున్నప్పుడును తీఱికగలిగియున్నప్పుడును అతఁడు తనదుష్కార్యములు తలఁపునఁ బారి వ్యసనముతో నుం

డును. అట్టివాఁడు మనుష్యులందఱును తన్నుగర్హిం
తురనియును సమయమువచ్చినప్పుడపకారమే చేయఁజూ
తురనియు నెఱిఁగియెల్లవారికిని భయపడుచుండును. ఒ
కఁడన్యాయము చేసినాఁడనికాని, అసత్యముపలికినాఁడని
కాని, మోసముచేసినాఁడనికాని పేరుపడినపిమ్మట వాఁ
డెంతవిద్యావంతుఁడైనను ఎంతప్రజ్ఞావంతుఁడైనను జ
నులయొక్క గౌరవమును మంచియభిప్రాయమును సం
పాదించుకొనుట యసాధ్యముగా నుండును.

97. దుర్మార్గమును నివారణము చేయుటకు మతముకంటె మ
ఱియొకటిలేదు. పాపకృత్యములకుఁ జొరబడి ధనార్జన
ము మొదలైనలాభములను బొంద రుచిమరిగినతరువా
త మనస్సాక్షిహితోపదేశమును జేయుట మానుకొనును.
మతము చెడుపనులు సేయునప్పుడా కాలమున సంభవిం
చునష్టములన్మాత్రము చూపక పాపకార్యములను జేసి
నప్పుడు భగవంతుని యాగ్రహమునకుఁ బాత్రమగుటవల
నఁబరలోకమున సంభవించెడి ఘోరనరకబాధలను వి
ప్పిచూపి పాపమునుండి మఱలించును; ఈలోకమునం
దలి తుచ్ఛలాభములకాశపడకుండఁ జేసి సన్మార్గప్రవ
ర్తనమువలనఁ గలిగెడు శాశ్వతసౌఖ్యములకొఱకే ప్ర
యత్నము చేయునట్లు ప్రోత్సాహపఱుచును. మంచి వయ
స్సులోనున్నప్పుడును ధనవంతులై యున్నప్పుడును సా
ధారణముగా మతమునం దంతయభిరుచి కలుగదు.
మనుష్యులకాపదలు వచ్చిచుట్టుకొన్నప్పుడు వానిని దుఃఖ
సముద్రమునుండి తేల్చుట కిహలోకమునందలి వేమియు
సమర్థములుగావు. అట్టిసమయములో మతమొక్క
టియేశోకసముద్రమునుండి దాఁటించుటకు సాధనముగా

నేర్పడి మనుష్యునకు ధైర్యముఁ జెప్పి యిహలోకము నందలి సుఖముగాని దుఃఖముగాని క్షణభంగురమని బోధించి జ్ఞాననేత్రమునకుఁ బరలోకసుఖములయొక్క నిత్యత్వమును ఆధిక్యమును గనుపఱిచి ఐహికసుఖదుఃఖ ములను మఱచునట్లును ఆముష్మికసుఖమునే యాశించు నట్లును జేసి యాపన్నులను రక్షించును.

రెండవభాగము సంపూర్ణము.

